

Něžná vina

Josef Richter

Josef Richter

Něžná vina

ISBN 978-80-88463-62-7 (pdf)
ISBN 978-80-88463-63-4 (ePub)
ISBN 978-80-88463-64-1 (mobi)

Obsah

Úvod (<i>Libor Martinek</i>).....	5
Něžná vina.....	8
První mina.....	23
První panzerfaust.....	346
Druhý panzerfaust.....	380
Třetí panzerfaust	430
Ediční poznámka (<i>Libor Martinek</i>).....	450

Úvod

V rámci svých výzkumů české a německé literatury ve Slezsku jsem nemohl opomenout opavského spisovatele německého původu Josefa Richtera (4. 3. 1948 Karlovice u Vrba pod Pradědem – 13. 5. 2014 Opava).

Jako literární historik (vědecko-pedagogický pracovník Slezské univerzity v Opavě) jsem upíral dlouhodobě pozornost výzkumu literatury v tzv. bývalých „východních Sudetech“. Výsledky svého literárněhistorického výzkumu představil v celé řadě článků, studií a statí, ale i v několika monografických publikacích.¹ V poslední z mých monografií na téma literatury Opavska se nachází stručný portrét Josefa Richtera a v něm je zmínka o románu *Něžná vina*, v té době chystaném k vydání.

S Josefem Richterem jsem se seznámil osobně v Opavě zhruba na začátku nového milénia. Posléze jsme se spřátelili, takže jsme společně také zajeli jeho Wartburgem na akci Obce spisovatelů ČR v Českém Těšíně, kde proběhlo literární čtení českých spisovatelů v Kulturním a společenském středisku „Střelnice“ a setkání se čtenáři (v programu mj. vystoupili i za doprovodu své kytary Jiří Dědeček a Vladimír Merta). Pan Josef Richter tehdy vzal s sebou několik výtisků svého románu *Kárkaři* a věnoval jej několika spisovatelům i čtenářům.

Postupně jsem se dozvěděl, že rodiče Josefa Richtera byli rodilí sudetští Němci. Do obce Karlovice se vrátili až dva roky po válce, v roce 1947. Část dětství a mládí prožil Josef Richter v Heřmanovicích, kam se rodiče přestěhovali. Na jesenickou krajinu autor vzpomíná jako na svou otčinu (*die Heimat*). Otce čeští komunisté po válce uvěznil, po propuštění z československého vězení trpěl psychickými problémy.

Syn Josefa Richtera – René „Golem“ Richter – ví z vyprávění, že Josefova „otce po návratu ze zajetí zavřeli, a protože při procesu pronesl větu »Tak si mě teda suďte, rudí konšelé«, mu trest zvýšili a pod různými záminkami se nabalovaly další tresty. Asi v roce 1960, po tlaku komunistů vyvíjeném na mou babičku, podepsala rozvodové papíry.“² Rodina tedy nešla do odsunu. „V roce 1950 byla dvouletému otci a jeho matce doporučena změna německého občanství na československé a jako bonus počestění jejího jména z Elizabeth na Eliška.“ Z toho důvodu, že Josef pocházel z německé rodiny, nemohl studovat, a tak pracoval v černouhelných dolech na Ostravsku. „Po vyučení za horníka dostal můj otec od šachty byt v Hlučíně, kam se s matkou, svými bratry a sestrou přestěhoval z Heřmanovic. V roce 1971 (po závalu a částečném uzdravení), se otec seznámil s mou matkou a v roce 1972 se k ní nastěhoval do Opavy (na tzv. Fučíkárnu). V roce 1975 dostavěl v Opavě Jaktari dům, kde bydlel až do konce svého života. Z důvodu zmíněného zranění ze šachty a následném invalidním důchodu pracoval jako vrátný na učilišti OSTROJ.“ Po ukončení práce vrátného se naučil opravovat hodiny, a to i na kostelních věžích, takže po odchodu do důchodu příležitostně působil jako hodinář.

Josefa Richtera to však táhlo k psaní. Psal povídky, v nichž zčásti vycházel ze vzpomínek svého otce Georga, jenž působil v Kriegsmarine – bojů na frontě se nezúčastnil, opravoval německé ponorky v hamburských docích. Posléze padl do amerického zajetí, ale byl propuštěn a vrátil se do rodného Slezska, proto ten opožděný návrat domů. Jeho švagr bojoval v severní Africe, avšak zůstal v SRN. Matka zase pracovala na německé železnici jako vlakvedoucí.

V pozůstalosti Josefa Richtera zůstal román *Něžná vina*. Na dopsání románu panu Josefovi, jak jsem ho oslovoval, velmi záleželo, podle svědectví svého syna zemřel asi pět hodin poté, kdy přepsal do PC poslední větu. Nejprve vznikla verze románu napsaná na psacím stroji, později pan Josef text přepisoval do počítače. Patrně počítal s tím, že by dílo mohlo časem vyjít tiskem. (Za

28. 7. 2023který¹ Jsou to: *Hledání kořenů. Literatura Krnovska a její představitelé. I. díl. Od středověku po interetnické vztahy v literatuře 20. století* (Opava: Literature & Sciences, 2009. 163 s.), *Hledání kořenů. Literatura Krnovska a její představitelé. II. díl. Od národního obrození do současnosti* (Opava: Literature & Sciences, 2010. 282 s.), *Dějiny literatury Krnovska, I. a II. díl* (e-book; První bruntálské nakladatelství, 9. srpna 2022), *Dějiny literatury na Bruntálsku* (e-book; První bruntálské nakladatelství, 12. dubna 2021), *Obraz literatury z oblasti Jeseníků* (e-book; První bruntálské nakladatelství, 20. dubna 2021), *Literatura Opavska 1990–2023* (e-book; První bruntálské nakladatelství, 25. 9. 2023).

² Citujeme na základě e-mailové elektronické korespondence.

svého života vydal Josef Richter vlastním nákladem v češtině výše vzpomenutý román *Kárkaři* o lidech z periferie společnosti.) S psaním na PC zřejmě dost zápasil, neboť ve srovnání se strojopisem se v přepisu vyskytovalo značné množství chyb, které bylo třeba opravit. Toho jsem se ujal (po dohodě s dědici autorských práv) se zohledněním strojopisné verze, a to během svých kantorských prázdnin v létě 2023.

Z textu románu *Něžná vina* vyplývá, že se literární dílo týká dramatického života v prvních poválečných letech na Jesenícku. Události jsou nazírány mladým, teprve dospívajícím člověkem. Žánrově jde o román výchovy (*Bildungsroman*). Zobrazené situace v obci a okolí se motivicky dotýkají různých témat tzv. velkých dějin, která často nečekaně vpadávají skrze ústní podání nebo z tehdejších médií (rozhlasu a novin), případně vlivem již konkrétních administrativních nařízení, do života prostých obyvatel Jeseníků. Josef Richter se ovšem pokusil do krátkého časového úseku poválečných let vtěsnat různé historické události, o kterých se mohl dozvědět jenom zprostředkovaně jako mladý člověk nebo až v dospělosti, když mnohé byly v Československu tabuizovány. Například divoký odsun sudetských Němců (za mnohdy dramatických okolností), vraždy německých obyvatel, včetně událostí v Leštině a teroru v internačních táborech pro německé obyvatele Sudet, odsouzení k smrti političky Milady Horákové, události v Maďarsku roku 1956 atd. Některá líčení v románu vycházejí často z vyprávění o zážitcích z války a po válce různých románových postav – jak německých z vypravěčova příbuzenstva nebo okolí ve vsi či městečku, tak českých, popřípadě osob jiného původu (mj. slovenské nebo maďarské národnosti).

Román vytváří dramatický oblouk od prostých chlapeckých dobrodružství a začátků docházky v obecné škole, kde humorné situace vyplývají i z jazykové komiky v národnostně smíšené třídě, až po vyústění v tragickou nehodu po výstřelu z náhodně nalezeného panzerfaustu (pancéřové pěsti) a jejich osudových následků.

Román je laděn přes veškerou tragiku událostí humorně, tak, jak to odpovídá nazírání mladého chlapce, který vyrůstá v pohraničí po válce, a to je bohaté na různá autenticky prožitá dobrodružství. Neskutečně dramatický závěr románu (smrtná nehoda mladé ženy a následné mučení chlapce, hlavního hrdiny příběhu, českými vyšetřovateli, jakož i jeho tajné převezení do bezpečnější země v železničním vagonu spolu s postiženými chovanci albrechtické nemocnice, o něž pečovaly řádové sestry) není prožitkem autora. Avšak podle svědectví jeho syna Reného se setkal v zahraničí s člověkem, který tuto událost skutečně prožil na vlastní kůži. Ani v tomto případě tedy nejde o vymyšlenou příhodu v rámci fikčního světa díla.

Jako editor jsem si povšiml i toho, že wordovské soubory přepisu textu se od sebe značně liší datem svého uložení. Jako by autor delší dobu hledal vhodný závěr díla. Ten se mu posléze naskytl díky zprostředkované historii jiného sudetoněmeckého chlapce. Ovšem pod vlivem určitého časového odstupu si autor již nevzpomněl na jazykovou (nikoli psychologickou) charakteristiku některých postav, na to, jak je pojal dříve a jak v pozdějším doplnění; například zdravotní sestra v albrechtické nemocnici již nemluví svéráznou brněnskou hovorovou, ale obecnou češtinou (tj. nespisovnou formou českého jazyka používanou obvykle v běžné ústní komunikaci).

Dalším skutečností, která zasáhla do podoby díla, byla jeho zamýšlená kompozice. Autor původně plánoval strukturovat svůj text do větších celků, do kapitol. Stačil však dát název pouze první kapitole. Rozhodli jsme se proto kvůli větší přehlednosti v textu pokračovat ve strukturalizaci textu románu po jednotlivých tematických oblastech a pro názvy dalších kapitol zůstat u militaristické terminologie.

Román Josefa Richtera *Něžná vina* představuje velmi silný, a přitom čtivý příběh, který je dobře propracovaný a vystavěný do kompaktního celku. Je pozoruhodný i svým vypravěčským stylem, jenž skrze jednoosobovou naraci autorského subjektu přispívá k zaujetí čtenáře (podle gramatické osoby je autorská řeč pojata v Ich-formě – vyprávění je tím pádem emocionálnější, vyvolává pocit reality, více se jako čtenáři dozvíme; podle narativní roviny jde o intradiegetického vypravěče, který je postavou v příběhu; podle vztahu k příběhu se jedná o homodiegetického vypravěče, jenž vystupuje v příběhu jako protagonista, ale z hlediska spolehlivosti je ovšem méně kompetentní svými omezenými vědomostmi, věkem apod.). V Richterově románu vyjadřuje personální vypravěč, jenž bývá charakterizován na základě perspektivy vyprávění, to, co může znát postava

(nebo i více postav, jež se ve výpovědích střídají) o sobě zevnitř i zvenčí a ostatní postavy, které zde nezastávají funkci vypravěče, jsou nahlíženy pouze z vnější perspektivy; autor tedy mnohdy pracuje s vnitřním monologem, polopřímou řečí a nevlastní přímou řečí (což je řeč přímá, jež nemá uvozovky).

Z hlediska práce s literárními postavami tomu není v románu tak, že by všechny postavy německé národnosti byly vzorem veškerých ctností a české jejich opakem, byť se v Sudetech po válce kradlo a pro majetek i zabíjelo. V díle jsou přirozeně zastoupeny také kladné české (slovenské, maďarské, rumunské) postavy, z nichž některé procházejí vývojem od nenávisti nebo nesnášenlivosti kvůli předsudkům a stereotypům až k pozitivnímu přijetí vlivem situace, do které se vlivem okolností (často nečekaných) dostaly.

Pohled chlapce na záležitosti dospělých umožňuje vidět věci rovněž z humorného až ironického nadhledu, což připomene nejen Poláčkův román *Bylo nás pět*, ale vzdáleně třeba hlavního hrdinu *Plechového bubínku* Güntera Grasse – Oskara Matzeratha. (Příkladů bychom našli v poválečné české i německé literatuře víc,³ avšak úvod k literárnímu beletristickému dílu zde nesupluje literárněhistorickou studii.)

Domnívám se, že jde skutečně o mimořádný spisovatelský počín, srovnatelný mj. s dílem Oldřicha Šuleře (novela *Severní svahy*, kde jsou rovněž události nazírány z pohledu českého chlapce vyrůstajícího za války v železničářské rodině na Šumpersku) nebo s románem *Vyhnání Gerty Schnirch* Kateřiny Tučkové, který otevírá řadu otázek spojených s tématy, zda jsou děti odpovědné za činy svých rodičů, zejména za činy týkající se událostí druhé světové války a zda má společnost právo soudit děti za to, do jaké rodiny se narodily?

Jsem přesvědčen, že román *Něžná vina* si zaslouží být zveřejněn, a to nejen v elektronické, ale i v tištěné podobě, jednak pro pamětníky, jednak pro současnost, ale i pro budoucí čtenáře, neboť jde o téma u nás málo literárně reflektované, jehož předností je vysoká autentičnost sdělení, byť Josef Richter nedosáhl takového uměleckého mistrovství jako Bohumil Hrabal, například v tematicky blízkém románu *Obsluhoval jsem anglického krále* nebo v *Ostře sledovaných vlacích*, ale tento český spisovatel mohl být a nepochybně i byl Richterovi vzorem. Spolu s *Babičkou* Boženy Němcové nebo *Malým Bobšem* Josefa Věromíra Plevy, zůstaneme-li v tomto případě pouze na úrovni některých stop zanechaných autorem v literárním textu. Josef Richter byl bezesporu spisovatelem kulturně dvoudomým, jak tento fenomén můžeme vysledovat i v jiných národnostně smíšených oblastech, například na Těšínsku nebo na jižním a východním Slovensku.

Vyznění románu směřuje k odsouzení (aniž by to bylo explicitně napsáno, ale vyplývá to z kontextu) uplatnění kolektivní viny na německou menšinu po druhé světové válce. Bylo to těžké období i pro ty, kteří ve své rodné vlasti zůstali, jako rodina Josefa Richtera.

Libor Martinek

³ Odsunu Němců z Krnova se konkrétně týkají dvě vzpomínkové knihy: Kurt Langer, *Dny strachu*. Přel. Milan Kubes. Praha: I.S.E, 1992. Eleonora Schwella, *50 let po vyhnání. Zpráva o skutečné události*. Překl. neuveden, sine loco, 1999.

Něžná vina

Je po obědě, dívám se z okna a všude napadaných jablek, jako by někdo natřepal a my se tu zrovna přistěhovali. Táta je ještě na nákladáku a něco šmejdí mezi skříněmi. Najednou vyškubne stojací lampu s prožraným stínidlem nad hlavu a velkým obloukem mi ji hází až k nohám. Tváří se stejně zhnuseně, jako kdysi děda, když nám ji přinesla bábi Willemiene. Do začátku je prý ještě dosti dobrá, navíc pamáтеční! Ještě od Breslau.

„Schmeiss das Weg!“ křikne na mě táta. Konečně si můžu na lampu beztrestně i šlápnout. Křupne nádherně. To už vychází z domu i strýček Frühmann a utírá si pusku po svačince od mámy.

„Danke, ma Cher!“ líbne mámu do vlasů a lehce se ukloní. Pak hned začnou s tátou skládat z auta. Jsou strašně rychlí. Už za chvíli je auto doširoka prázdné. Jen pár hromádek smetí. Snad proto se máma hned škrábe nahoru s metličkou a lopatkou. Ale strýček jen mávne a ukáže na hromady, že toho máme ještě nad hlavu. A že už musí stejně jet. Pak se ještě usměje, že to cestou vítr stejně uklidí, a naskakuje do kabiny. Táta už čouhá střešním okýnkem a mává nám jak z tanku. Na uplakaného Georga posílá rychle pusinky, až Georg padá s pláčem na ruce a hned nahatý po čtyřech za autem. Až se máma musí rozběhnout. Táta toho musí rychle nechat, když zacouvávají do svahu a pak sešupem dolů, podél potoka, až je kolem prachu, že mžouráme a skoro se nedá dýchat. I nad potůčkem se studánkou to víří a mračna se zvedají tak strašidelně, jako by údolím hořelo. Najednou je nám ze všeho lítostivě do pláce a Georg si v náruči mámy vrtá v nahé prdýlce. Hned nato chytám od mámy pohlavek, i když nic neříkám. Když Georg pláče, má nejraději dudlík od cukru, to pak hned i rychleji usíná a já pak mám pokoj. Zato se ale často vrtává. Po pohlavku jsme raději poslušně zticha všichni. I když někdo ještě občas trochu vzlykne. To ale mámu už tolik nerozčiluje. Prý hlavně nebrečet, i když si drásá pusku zástěrou a má taky uplakané oči. Je ale už klidnější. Taky červenější jak od koukání do ohně. Najednou rychle odnáší Georga pod paži do postýlky v kuchyni, plácne se oběma po zadnici a křikne jak před dojením.

„Na los, meine Teufelbürschen!“ a hned máme tuml jako vždycky. Brzy jsme ze všeho zadýchání a jakoby rozkřičení, když po sobě neustále pokřikujeme, co je kde třeba a kdo potřebuje Helfnout. Běháme pořád rychle a nosíme za sebou jak mravenci. Až se máma někdy ohlédne a pochvalně vzdychne.

„Ach, scheisse!“ Občas proběhne s vysokou náručí a hází na dvoře na rozšlápnutou lampu, až je tam brzy hromada. Zdá se mi tam ale pořád dost krásných věcí, co si občas rychle odnáším aspoň za vrata stodoly. Hned ale musím za sebou pořádně zavírat, jinak to tříská průvanem i nahoře okenicemi. Pak ale zas rychle něco do náruče a hned do domu. Jen ať je vidět, že se neloudám. Pokaždé mi to vychází, ale strach mívám hrozný. Jsme ale tak rychlí, že brzy zbývá na dvoře jen pár hromádek a košů s prádlem. Nebe je ale najednou tak strašidelně černé jak umazaný strop, co může každou chvíli spadnout. I máma má najednou strach, že tak rychle a dunivě probíhá do patra a vysazuje rozbité okenice. Čekám u schodů a hned to vynáším před dům a opírám do řady o stěnu, ať na to neprší. Chlapi to prý pak odvezou zasklít. Rozbitých je ale strašně. Až skoro není místa. Snad jen až u stodoly. Máma volává ještě klidně, ale pokaždé o trochu vztekleji. Raději odebírá okenice, když máma u schodů není. Hlavně být co nejvíce zticha, jinak by určitě křičela, že stejně za všechno můžu já. Naštěstí jdeme dolů uklízet a mýt, ale už opravdu na richtig. Máma je na úklid strašně akurátní. Taky rychlá, když zametám v posledním pokoji, už za mnou myje vedle. Stíhá pořád a pěkně načisto. Všude je najednou tak krásně čisto a voňavě, jen ten strašný průvan, aby rychleji osychalo. Zas ale ke studánce pro vodu a zase málem sklouznu až do vody, tak je všude kolem mazlavě a kluzko. Nabírám co nejrychleji, protože máma volá o vodu skoro pořád. Cestou ale stejně spoustu vyšplouchám, až je i cestička rozčvachtaná až ke dveřím. Až to uvidí máma! Něco mě ale napadá. Věším kraťasy, tenisky vedle do trávy a naboso už tolik necákám. Ale musím cupitat malými krůčky. Začíná divně pršet. Napřed jen sem tam, velkými kapkami, jako by někdo plival. Když se ale blýskne a hned potom zahřmí, rozbíhám se strachy a cákám na všechny strany, dokud nejsem na chodbě. To ale už hřmí jakoby odevšad a není slyšet ani pokřiky mámy. Když vidí, jak moc prší, můžu počkat na chodbě. Je dokořán a přicházejí kouknout i brásci. Kolem za chvíli

protéká kanálek až k hnojišti. Čůráme na proud vody, až to dělá barevné bublinky. Soutěžíme, komu vydrží nejdéle. Skoro všechny ale praskají až u hnojiště. Spokojení jsme ale všichni. Přestává pršet. Nevím, jak to máma hned ví, že zas křičí o vodu. Rozbívám se zas co nejrychleji a plácnu kýblem po vodě, protože nad lesem pořád strašidelně blýská a hřmí. Je to hrůza a jako naschvál, ale máma už určitě čeká zle. Najednou z vody vyskakuje ryba jak vánoční kapr. A hned znova! Jako by jí bylo veselo. Zato já uskakují, co nejdál, ale sklouzávám po zadnici na záda a rozkročeně skoro do vody. Až chci řvát o mámu, že mě tu chce kousnout velká ryba. Stačím ale uskočit. Voda se pomalu jasní, až je vidět rybu zas. Klidně si pluje do kýblu a pak zase ven. Proč se nebojí, že ji vytáhnu i s kýblem ven? Měl bych to opatrně zkusit. Co když ale má ostré zuby a kousne? Jestli ano nebo ne, odpovídá na všechno máma s křikem, kde zase vezím. Ani se nezabojím do vody sáhnout a trhnout kýblem, až to šplouchne, ale ryba stačí vyklouznout. Honem ale k mámě. Když ale ukážu vodu kalnou, hned mě plácne a zas netrpělivě křičí, že mě s takovou přerazí, když se budu zas loudat. Cestou zvedám zlomenou hůlku z metly a hurá zpátky na rybu. Už mi ani hřmění nevadí. Prošťourávám dno, až se kalí, ale ryba už nikde. A když zamíchám vodu rukou, až mě píchne jak od jehel. Čekám, až se trochu odkalí a najednou je na dně barevných odznaků, až se mi chce křičet radostí. Zas zapomínám na všechno a vytahuji skoro každý. Pak s tím rychle do stodoly. Jenže máma tak trpělivá není. Běží se po mně kouknout, a přitom naráží na pootevřená vrata stodoly. Až se odkulí zapomenutý kýbl a řinčivě žaluje, kde jsem. To už vím, co mě čeká. I když se držím za zadnici a druhou na čele, vylískaný jsem stejně. Nečekám už jen na odkalení, ale taky na rybu a máma zas vynáší plnou náruč a hned k hromadě. To se zrovna nad lesem blýskne a zahřmí, až z toho má popelavou tvář jak nějaká cizí paní. Na té hromadě už musí být věci! Zateskním. Božíčku, a jak barevných! Už je ale pozdě. Máma obchází hromadu zapálenými novinami, ať to pořádně chytne. Když se po mně ohlédne, nic neříká, jen se vrací domů. Oheň se najednou šplhá nahoru, jako by do nebe běžel. Najednou je kolem tepleji a jasněji. Ani to moc nedýmá, ale plamenů pořád víc, až to hřeje i na dálku. A pálí i v trenkách, proto musím dál a pořád se proti ohni otáčet. Moc příjemné! Voda už je taky odkalená, můžu nabírat. Ve dveřích málem narážím na mámu s plnou náručí, raději čekám bokem. Hází to co nejvýš, až se rozletí mračna jisker. Stavím kýble na chodbu, беру další a zase zpátky. Vody je třeba pořád a já chci zase vidět rybu, a tak tu čekám a zas vystrkují záda, až to začne pálit. Myslím na moc věcí, co na hromadě shořely. Objímám si kolena, opírám se bradou a zavírám oči. Je mi najednou tak sladce na spaní a příma, ani se mi nechce poslouchat zas odněkud křik, i když je nějak divný, jiný. Najednou mě ale někdo zvedá jakoby až nad hlavu a křičí „po našem“, co že to tu tropím za hlouposti a s ohněm. Když si mě ve výšce otočí proti sobě, tomu už nerozumím. Ale nebojím se. Je to jakýsi děda a má dobré oči. Taky nakroucené fousy, „kaiserky“, jako náš děda. Jestli ho ale uvidí máma, určitě ho zbije. Najednou to ale v hromadě divně zasyčí, hvízdne a plamenem zafoukne až ke stodole a pak už to jen bouchá, praská a prská, i barevně na všechny strany. Fousatý mě rychle otáčí ke studánce a jedním skokem přes, až do křoví, ale sklouzáváme zpátky do vody a hned za námi rána, až zaduní země a kolem létá všechno možné z ohnivě hromady. Fousatý mě pod sebou skoro potápí, když mě zakrývá celým tělem, až nemohu skoro dýchat, ale kolem to zase zatřese a zaduní, pak strašlivá rána, až nás to vyhodí z vody a letíme nad studánkou do kopřiv a křoví šípkových bobulek. Fousáč mě ale pořád drží a zakrývá celým tělem, i když mu na záda padá pořád něco hořícího. Utíráme se, vyprskávám bláto a písek, ale to už mě fousáč pouští a utíkávě nabírá kýble a chrstá na hořící stěnu. Pak na vrata stodoly. Běžím také pomáhat, ale křičí „po našem“, ať pro někoho zaběhnu, ale to už vybíhá i máma a odhání uplakané kluky. Staví se poslušně, ale jen kousek dál a brečí víc, jako by někam odešla. Tak to dělávají i u obchodu, když jde máma nakoupit. Máma ale křikne odněkud tak vztekle, že je ticho hned. Pak vybíhá s krátkým žebříkem, přistavuje k okapu a hned jí to jde líp a okap je bez hořících kousků a ohně. Fousáč sbírá každý hořící kousek a hází do hluboké kouřící jámy po výbuchu. Jako by tu ani nebyl náš dvorek, kde bylo tak krásně zameteno. Některé kusy hází fousáč do jámy i z dálky, přitom křičí „Co to byl za trohl nápad?!“ Ale máma hned taky, že kdo to mohl tušit, tolik roků po válce a v horách!“ A fousáč zase, že to slepice nikdy nepochopí, proč tu válka ještě dlouho neskončí, když se tu budou zapalovat hromady! Na to máma ještě víc, jako by se zas hádala s bábi. Prý nedovolí, aby ji poučoval kdejaký plesnivý civil, i když projela Evropu křížem

krádem v uniformě. A je úplně jedno, že bojovala na prohrané straně. Zato prý se nikdy nestyděla a stydět nebude, protože to bylo za vlast! Taky proto se nedá urážet! A pořád křiku, až brášci brečí nahlas. To už fousáč zvedá ruce nad hlavu a volá úsměvně „po našem“: „Dost! Dost! Dost! Kdo to teda zapálil?“ Máma jen zvedne zápalky a fousáč se opře o rozbitý plot hnojiště a najednou se moc hezky, i když špinavě usmívá. I brášci hned přestávají plakat a koukají po něm. Pak ale najednou křičí a ukazují ke stodole, že zas trochu hoří! Hrůza, že by mi shořely schované poklady za vratama! Dýmí se ale i u kůlny s dřevem a všichni hned s kýblama, až je kolem čvachtavo. Taky ale hrozně smrduto spáleninou. Fousáč pro jistotu produní snad každým pokojem, pak do schodů do patra a teprve pak zvolna sestupuje a unaveně si sedá do svahu. Dívá se po domě, až se i máma otáčí, ale vše je to jak pomazané sazemi a očernalé. I máma má směšně dlouhou šmouhu přes krk a ruce jak od uhlí. Taky uplakané oči. Opírá se o zbytek plotu hnojiště, jako by plačtivě přemýšlela. Proto jí nesu půlku květináče se zlomenou květinou, co bývala na kuchyňském okně. Vztekla mi to vytrhne a hází do hnoje. Přitom plačtivě nadává a plácá se do kolen.

„Scheisse! Scheisse! Scheisse!“ Potom ale stále víc a sprostěji, až se zvedne taky umazaný fousáč a jde ji uklidňovat. Prý hlavně, že se nikomu nic nestalo a že to dům vydržel. Prý nám s jeho ženou pomůžou, ale když ji vidím scházet svahem, s hůlčičkou a shrbenou málem až k zemi, nevím, jak by nám mohla pomoci. Paní je to ale moc přívětivá. A když mluví, jako by hlasem hladila. Vede kluky dovnitř, přitom je hladí po zádech a pořád něco mile říká. V kuchyni zvedá oběma tašku na stůl, vytahuje konvičku s mlékem, chléb a dřevěnou krabičku s máslem, s vytlačeným obrázkem jelena ve skoku. Taky sklenici medu. Pak už jen krájí chleba a maže krajíce. Bráškové jsou ale jak nenasyti. Pořád se cpou a hned čekají na další. Obrázek máslového jelena je už napůl pryč a kluci pořád hltaví. Až je mi hanba. A másla jelena stále ubývá, až se trochu bojím, že na mě nezbude. Sám bych si ale nevzal. A brášci pořád jak hltouni. Ale fousatého pána a jeho milou paní jako by to těšilo. Pak na mě kývne a jdu s ním k jejich chaloupce, o kousek výš ve svahu. Teprve tam se vidím v zrcadle, jak jsem strašidelně zmazaný po ohni. Fousatý nalévá horkou do škopku a na štokrle mýdlo a ručník. Umývám se rychle a pořádně. Po jejich mýdle se ale cítím víc čistě a voňavěji. Pořád ale myslím na máslo a kolik ho asi ještě zbývá. Fousatý ale volá ze zadní komory, ať se obléknu, co je na stole, a přijdu za ním. A když přijdu převlečený, nabírá zrovna další dobroty. A zase máslo s jelenem a sklenici medu. Taky hustou smetanu. Prý na kafe, až budeme dělat Mahlzeit. Všechno ale prý spravedlivě rozdat. Jen přikyvuji a opakovaně děkuji. Konečně vše nabráno, ještě vajíčko pro psa Prinze před domkem.

Když vcházíme do kuchyně, kluci nedočkavě zas, jako by ani nejedli. A zas se cpou, jako by závodili. Fousatý má ale zase radost, jen já zahanbený vztek. Co mi to ale pomůže, když se na kluky dívají tak spokojeně a šťastně? Fousatý se naklání k mámě a tiše říká, že ať si říká, kdo chce, co chce, není nad čistě krásnou sortu. Na to prý může být hrdá. Ukáže na nás, až se z toho máma červená a stydlivě poposedává. Tak stydlivou jsem ji ještě neviděl. Konečně si mohu chleba namazat taky. Už první kousnutí chutná báječně. Jím, ale pomalu a stydlivě. Fousatý si toho všimne a plácne mě pobízivě, že jsem přece doma, a to je všechno pro nás. Kluci se střídají u mytí a jdou pomalu a unaveně k postýlkám. Máma je příkrývá, ještě i s pohlazením, pak všem pusu na čelo a Gute Nacht a zase s pohlazením, jaké umí jenom naše máma. Pak si odejde ke stolu vyprávět, ale mi neuniká ani slovo. Později se zvedám na lokty a s rukama pod bradou poslouchám pohodlněji. Vyprávějí si dlouho a moc přátelsky. Prý měli moc synů, ale z toho se vrátili z války dva. Další šli ale dál, do staré a rozbité vlasti kdesi na západě. Nevím, kde to tam až je, ale jednou bych se chtěl in die Heimat, taky podívat. Později fousatý vypráví, že všechny ty domy kolem stavěl se svými syny, ale Bůh chtěl asi jinak a zadívají se k postýlkám. Jsem ale tím prozrazen. Shrbená paní se zvedá těžce a zas, jako by se klaněla. Poklepává hůlčičkou a jde na kluky kouknout. Když je skloněná nad postýlkami, má divně zkrívenou pusu jakoby od pláče, ale nevím, co jí tak pořád bolí. Viděl jsem to už u stolu, když pořád ometávala chlebové drobtý, a pak to chodívala vysypávat oknem do zahrady. Prý ptáčkům a mravencům, přitom vůbec nic nejedla. A zas se mluví o mně. Když se jde máma kouknout, nevydržím a vsedě prosím, abych mohl ke stolu a poslouchat. Musím si ale natáhnout aspoň tepláky. Je to pak dlouho zajímavé a krásně napínavé. A když si vyprávějí o válce, často slzí všichni. Pořád si mají o čem povídat. Až to zvedne fousatého pána a musím s ním

zase nahoru, k malované chaloupce. A zase kamínkovým chodníčkem. Líbí se mi, jak je to hezky obložené, jak na nějaké zahrádce, kde si někdo hrál. Nejvíc ale pomalovaná chaloupka, jak z perníkové pohádky. Taky velikánský teploměr u dveří. Zato psa jak velkou hrůzu. Zase štěká divoce a děsivě, až se bojím dál. Staví se až na zadní, jako by vztekle tancoval. Stačí ale, aby fousatý pán jen křikl „Platz!“ a vlčák Prinz poslušně zalézá do boudy. Taky pomalované. Ani se nechce věřit, že ještě před chvilkou štěkal tak zuřivě, až při tom plival. Hrozný pes, ale taky moc poslušný. Fousatý pán vytahuje z kůlny vozík, staví ke stěně a oknem mi podává deky. Celé štosy. Pak kladívko, krabičku s hřebíky a kleště. Je toho ještě moc, co ještě všechno nakládáme. Pak sjíždíme takovým sešupem, že máme co brzdit. Tak divoce nás to táhne dolů. Deky pak věšíme do rozbitých oken a fousatý pán je přitlouká hřebíky. Pořád jich má kdesi ve fousech dost, ale vidět nejsou. Konečně hotovo a hned je všude příjemněji a tepleji. Máma zapaluje další petrolejku, zacuchá mě ve vlasech a plácne po zadnici, abych už šel spát. Bráška Georg zase prdí vystrčenou prdelkou do stropu. Naštěstí to páchne jen chvilku a odvane na chodbu. U stolu si zas povídají tak zajímavě a napínavě, ale mně se zdá, že stále slaběji. Jako bych pořád míň slyšel. Pak se mi zdá, že jsem zase u studánky a vidím plavat rybu. Tentokrát ale tak překrásně barevnou a s buličíma očima, jako ze sklárny u dědy ve Vrbně pod Pradědem. Plavu si skoro vedle ní a můžu si ji i pohladit. A vůbec nemá ze mě strach. A voda není vůbec kalná nebo studená, ale tak neuvěřitelně teploučká, nejvíc na pravé noze. Najednou až vyskočím. Vždyť jsem se počůral! Vybíhám před dům, šumím do kanálku a dívám se k zamračenému nebi nad černým lesem. Některé mráčky prolétají jak pohádkoví draci, až to se mnou zimou otřepe. Rychle k potoku, opláchnout ruce a hup zpátky do teploučké postele. U stolu si pořád vyprávějí, ale já najednou neslyším nic. Ráno mě budí hrozný smrad, ale varuji se. Neotvírat oči, dokud nevstane máma, ale Georg mě už hladí prostrčenou a mazlavou rukou v postýlce i na noze. Potom už kam dosáhne. Když mě ale chytí za nos, vyskakují a sedím hned. Trochu ho to lekne, ale ručičky pořád nahoře a košilka-andílek vyhrnutá až pod pažičky.

„Na, wie gehts, Herr Scheisser?“ ptám se cukavým smíchem a Georg se hned dává do předvádění a kývá ručičkami, že taktak, všelijak. Přitom se tak rozpustile směje, že nás to probere všechny. Všichni ale od něj raději dál a volají na mámu. Hledám štůsek nachystaných plenek u postýlky, ale všechny jsou nastrkány vedle, pod mým polštářem, jako hnědá koule. Asi se ze strachu snažil vše utřít a schovat. Ale že zrovna pod můj polštář?! Odkrývám ho docela a hned s ním ven. I na chodbě hned smradu až hrůza. Pak se všim rychle k potoku. Ale co nejdál po proudu a jen v trenýrkách a naboso. Máchám, drásám, dokud je to nahnědlé. Pak se myji i sám, ale pořád smrdím jakoby všude. Přitom nikde nic! Taky musím na záchod. Asi to bylo na nás všechny moc. Když nám ale tolik chutnalo! Rychle pro vše vymáchané a pro Georga. To zas bude křiku! I když mi jde po čtyřech vesele naproti. Ale na stěnách už našaháno, kde všude už byl. A taky více smradu. Když ho zvednu, jsem hned zase na hnědo. Cestou plácá ručičkami paci, paci, ale když zahlédne potůček a všude zima, začíná koukat vystrašeně. A i když jej postavím doprostřed proudu, nadechne se zimou a jakoby nafouknutě ani nedýchá. A když jej začnu mýt máčeným hadrem, křiku strašně a hned se škrábe na břeh. Pokaždé ho musím stáhnout a přidržet. Vříská přitom strašně. Vztekle křičím taky „po našem“, že když je někdo posranec, musí do studené. Kurt přibíhá mýdlem a utěrkou, a tak znovu. Z vřískání jsme až nahluchlí. Jako bych Georga bil. až se otvírají okna naproti u fousatého pána. Ale nenadává, jen se spokojeně usmívá, bafá z fajfky a nakrucuje si fousky. I proto, se ho tolik nebojím a myju Georga drsněji, až odtéká kalná voda. To už Georg až chraptivě slibuje, že už nebude e-e a že bude volat. Máma to určitě slyší taky a jistě přijde kouknout. Až skoro počítám i s výpraskem, nebo aspoň s vyčítavým křikem, i když si myslím, že nespravedlivým. Ale tak už to dál nejde. Pokaždé podělaný a nezavolá. Musí si přestat myslet, že když se podělá, může se jen hezky usmívat a točit ručičkami, že se má tak a tak, všelijak. Když mu ale omývám nožky, nahmátnu mezi prstíky jakýsi provázek. až se leknu, že mu to čouhá z prdelky, ale vede to až do vody. Zatáhnu a vytahuji jakousi pomalovanou bambulku od fajfky a pak i celou fajfku. Zatím to věším na křoví a křiknu na Kurta, že na okno. Poslouchá na slovo. Pak si to schovám do stodoly k ostatnímu. Když jsme s Georgem hotovi, rychle s ním do utěrky. Kurt zas pomáhá rychle a ochotně. Georg se ale třese a jakoby cvakavě a volá divně namodralou bradou jakési áá. Honem

s ním domů k peci! Máma je už v kuchyni a všechno dokořán. I několik oken bez zakrývacích dek a v jednom nahatá duchna, s růžovými fleky. Polštáře taky. Na dalších oknech zbylé peřiny a duchny. Převléká se tedy všechno. Máma je zas pořádně pilná, a když jde kolem, ani nenadává. Spíš se jen usměje a voní voňavým mýdlem a od praní. S námi ale moc spokojená není. Čichne jen krátce a už nás žene k trokům. Georga pod paží, co už nebrečí, jen trochu vzlyká, jinak by určitě nachytl. Máma jen mávne na regál, co ještě vzít na máchání v potoce a už běžíme, jako bychom závodili. Zima je ale hrozná. Až se třeseme všichni. Musím do stodoly pro dřevo, rychle nachystat třísky a připravit topení. „Halt!“ zařve máma od potoka. Až se leknu a ani se nehnu. Staví Georga před Kurta a přibíhá ke mně, jako by mě chtěla zbit. Ale jen mě rychle odstrčí, prosahává pec, odkrývá plotny, pak vývod do komína a pak i na chodbě k další peci. Prosahává všechno, pak vybíhá na půdu, otvírá komínové okénko a volá na mne skrz, že už můžu zatápnět. Ale co nejrychleji! Pak zas pro Georga, staví ho za pec, kde nefouká, a rychle ho obléká. Pak jej zakřikne, že se nesmí ani hnout! Rozbíhá se všude pozavírat a natahovat v oknech deky. To už přibíhá Kurt s košem slámy a hned se dáváme do zatápnění i na chodbě. Hořící slámu prokládáme dřevem a třískami a už to jen hučí, až se cítíme veseleji. Kurt ale přitahuje koš s dalším dřevem a třískami, ale všude trousí. Raději co nejrychleji zametám, dokud tu není máma. Je ji ale slyšet jakoby v celém domě. Proto rychle uklízím i venku před domem. Ale pořád je toho někde natrousené. Musím proto znova už od vrat stodoly a pořádně. Přesně, jak to říkává náš Opa. Poloviční práce, na hovno práce. A i když nic neříkám a jen si to myslím, Kurt nabírá lopatkou a opakuje: „Halb Arbeit, Scheiss Arbeit.“ a zkouší zatloukat v jednom okně deku. Křičím, že už tam hřebíky přeci jsou, a jdu to raději zavěsit sám. A zrovna když máma odněkud křičí, ať zavěsíme deky všude a duchny v oknech vynést na chlebovou pec a rozprostřít. Taháme to, jako bychom se o to prali. Chlebová pec mi připadá jako velikánská zděná skříň, co v ní hučí oheň. Plotny už jsou taky do červena a zvláště svítí. Mokrý růžové fleky na duchnách pomalu a osychavě bělají, musíme je proto převrátit. Kluci pomáhají ze všech stran. Pak si sedají na lavičku u pece a já běhám nosit vodu do hrnců na rozpálených plotnách, až to kolem syčí. Na koupání a praní toho potřebujeme vždycky hodně. Už dokážu nosit bez vyšplouchávání. Je to ale tak lepší. Ráno by to mrzlo už za mnou, a to je pak na chodníku jak na klouzačce. Konečně všude teplo a dost nahřáté vody. Máma nalévá do dřevěných vantroků a kývne na Georga jako na prvního. Ze strachu se ale hned nadechuje a máma ho, jak našponovaného, spouští do teplé vody. Okamžitě čůrá obloučkem vedle do vantroků, ale pak spokojeně čvachtá, ale drží, když ho máma drásá mýdlem Helladou. Pak zabaleného odnáší na pec a tam se nesmí ani hnout. Postupně se vystřídáme všichni. Mě nakonec ještě oplachuje ještě několika kýbly čerstvé a hned taky na pec. Radostně si štěbetáme a Mutti se najednou nakrátko zastaví, ohlédne a spokojeně usměje. A jakoby pro nikoho říká „po našem“: „Jako andílci, jako andílci. Jsem přece jenom bohatá.“ a zase kalup kamsi nahoru. Najednou přiběhne, ukáže na prostřený ručník a vedle komínek vyžehleného oblečení jako na slavnost. Na stole vyžehlená košile, námořnický oblek s vojáčkem na klopě. Ještě řádně učesat a pak se ani hnout. Stejně tak ostatní na otomanu. Nehýbat se a na nic nesahat. Jen Georg si zkouší cumlat paleček nožky. Nevím, jak si ještě dokáže šmrncat za ouškem. Věším ručníky a utěrky nad pecí a rychle zpátky na otoman, když na chodbě řinčí blatníky kočárku. Někam se tedy pojede. A možná dlouho a daleko. Když máma nakoukne, je už taky pěkně oblečená a načesává si vlasy. Při čekání u kočárku jen přešlapujeme na místě. Máma nás každého políbí zvlášť do vlasů a na čelo a moc pěkně říká: „Na, also auf.“ a zas každého políbí a šeptá, že jsme její poklad. Když nás špásavně plácne, rozbíháme se obouvat. Mladší se už škrábou na rozkývaný kočárek, já ale s Kurtem poslušně stojím vedle. Máma pečlivě zamyká dům, i když skoro všude chybí okna a jsou tam jen deky. Ale zadívá se na dům spokojeně. Vyjíždí rázně, jako vždycky, až kočárek řinčivě poskakuje a vykoukne fousáč. Mává a pak se za námi dlouho dívá. A kočárek řinčí po kamenité cestě stále silněji, až to řinčí ušima. Dokud nevyjedeme na asfaltku. To pak kolečka jen vrní a můžeme si střídavě i naskočit, když je to trochu z kopce. Kluci se ale pořád nespokojeně vrtí a odstrkují. Máma je ale hotová hned. Plesk a Horst je zticha za oba. Dlouho se pak drží za pusu a loktem zakrývá oči, že nechce nikoho vidět. Proč to ale dělá, když přece ví, že máma takový truc nesnáší? Dnes ho ale nebije. I když jindy by to jistě udělala a hned. Uražené strašně nesnáší. Zastavujeme. Máma rovná klukům přikrytí, Georga, ať nesedí bolavě nakřivo, protože až slzí se

slzičkou na líci, ale nezapláče. Asi ze strachu. Kolem projíždí velké nákladní auto. Spousta lidí na nás mává už z dálky a vesele pokřikují, ale nerozumíme ničemu. Kousek dál v kopci zastavují a jeden pán nám jde dolů naproti. Při každém kroku mu za opaskem na zadku pistole až nadskočí. Něco mámě říká, ale zase nerozumím. Když ale začne „po našem“, že toho máme ještě kus cesty, až se zaradují. Ale lidé na autě ne, že se najednou tváří tak zle. Máma se ale taky neusmívá, ani nemračí. Jen se dívá jako moje přísná učitelka klavíru, Hildegarde. Určitě se chystá něco vzteklého říct, to už u mámy známe. Něco je ale divné. Usmívá se, lehce skloní hlavu, jako že děkuje, ale že prý už v pekle byla. Nevím, jak to myslí, ale lidé na autě jsou najednou strašně zlí a vstávají. I pán se našťvaně otáčí na mámu a křikne:

„Aber Hitler kaput, nein?“ a na autě hned všichni křičí a zvedají dlouhé pušky. Jeden na nás i zamíří a pokřikuje: ratatata! Všichni se tomu moc smějí, a když se rozjíždějí a začínají cosi sborově zpívat. Máma se jen ušklíbne a tiše říká:

„By jinak zpívali, kdybych byla ve svém vagóně!“ Pak se až usměje. „Bych si je šetřila jak zajíce. To by bylo výskání! To by bylo juchuchu!“ Dívá se pak za nimi zamyšleně, jako by je chtěla i na tu dálku vylískat a lidé zpívají stále hlasitěji, podávají si vzájemně jakési flašky a pak házejí do svahu, až se kolem rozprskávají střepy, auto mizí v zátočině a jakoby ve veselém krawallu, co se rozléhá celým údolím.

U velkého kříže zastavujeme a musíme se všichni pokřižovat. Máma kontroluje, kdo to dělá opačně. Jen Georg radostně tleská a neposedně poposedává, abychom už zase jeli. Z druhého břehu ze zahrádky volá jakýsi pán, ale nerozumím. Jen máma odpovídá a zas jedeme dál. Ale jakoby trochu vystrašeně, až k dalšímu kříži z velkých trámů a s velkým plechovým Kristem. Hned za ním ve svahu někdo kosí. Přitom se mu fajfka kymácí, jako by s ní tančil a ona se houpala. Vozík má už skoro plný trávy a na zemi žlutou plachtu a na ní už taky pěknou hromádku. Máma opatrně zdraví „po našem“ Grüss Gott, ale nějak divně, jako by se lekla. Poprvé vidím, že má opravdu strach, jestli zdraví správně. Děda ve svahu zapichuje kosu vedle zabodnutých vidlí a sestupuje k nám až na cestu. Usmívá se a s mámou si pak moc hezky povídají. Při vyprávění nám máma ale na louku nedovolí, a tak posloucháme, nebo kopeme do kamínků na cestě. Se školou prý to ale bude pro nás horší. Ale kdyby bylo moc zle, máme prý zajít na faru. Tam že nám určitě pomohou. I když je tam prý dnes, taky Ausländer a kdoví odkud. Pán pak podává mámě velkou ruku, mě poklepe po zádech a pak po hlavě kluky, že jsme prý šikovní a že jim to máme ve škole ukázat, i když budeme muset stejně pryč. Nevím, jak to myslí a kam, když jsme se teprve z Vrbna pod Pradědem přistěhovali!

Jedeme dál. Když dojíždíme k prvním domkům s nápisem Heřmanovice, skoro všude se hýbou v oknech záclony a někde jsou jen přilepené noviny. Ani na ulici se lidé neusmívají a neodpovídají na pozdrav. Jen si nás zamračeně prohlížejí, až se někteří zastavují i u pošty, ale nejvíc u obchodu. Jen u hospody se na nás pár pánů usmívá a zdraví. Máma dělá, že to nevidí, ale ještě víc při každém kroku zavrtí zadnicí. Moc jí to sluší, když má zas ty fialové šaty s velkou broží. Prý ještě z Berlína. Zastavujeme u kapličky blízko mostu přes potok. Máma jde do velkého domu naproti. Máme tu prý počkat. To mi nemusí říkat. Přece vím, co mám dělat, myslím si hrdě a upravím v kočárku Georga, protože Horst chce dolů. Georga ale raději přidržuji, aby to nezkoušel taky. Přitom nakukují do kapličky na andílky a svaté. Vypadá to jako malý kostelík a všude krásné malování na stěnách. Najednou je kolem nás několik kluků a děvčat. Prohlížejí si nás, ale na nic se neptají. Jen si cosi šeptají. Mlčíme a ani se neheme, a když na nás promluví, stejně ničemu nerozumíme. Před velkým domem se najednou objeví máma s někým, ale mluví našťvaně. To už poznám na dálku. Za chvíli začne jistě křičet a možná i nadávat. Raději se dívám do kapličky na malování, krásné andělíčky a různé svaté u malého oltáře. Je to divné, ale hned za něj chodí kluci čůrat. Pokaždé chci na ně křiknout, že to není záchod ani kadibudka, když na ně shora koukají, krásně namalovaní andělé a svatí, ale určitě by mi nerozuměli, a tak jen mlčím a koukám směrem na mámu. Už nadává sprostě a rychle. To dělá vždycky, když chce odejít. Děcka přestávají pobíhat a odcházejí se k ní kouknout. Pak střídavě na nás. Hrozně se stydím a mám vztek, ale nikdy bych od kluků neodešel. To by mi máma neodpustila. Ještě zaslechnu, že takový Schweinerei ještě neviděla, aby děti chodily do kapličky jak do poslední latríny. Kdo jim to prý dovolil a dal takovou možnost nebo příklad a rázně se vrací. Cestou nakopává rozházené papírky kolem, ale pak kočárkem trhne tak prudce, že se

strhne jedna guma a už to kočárkem řinčivě zvoní, až se kolem ohlížejí a jdou se naproti kouknout. Máma to zkouší nasadit, ale nejde to. Nakopává kolečko, vykřikne „Scheisse!“ a drčivě zvoníme dál. Až kolem hospody, kde už stojí skupinka pánů, jako by nás čekali. Jeden usměvavý pán se nabízí, že nám to nasadí. Máma svoluje, ale tváří se jako královna, co mu dovolila posloužit. Ale když jde kolem další pán v dlouhatánské sukni, je najednou úplně jiná. Skoro vystrašená. I když má pán dlouhý řetěz od pasu až na zem. Máma se pak i trochu uklání a zdraví hned několikrát „po našem“. Hned to opakuji po ní. Určitě je to správné. Pán si nás prohlíží, přitom poslouchá mámu, co se tváří, jako by ji něco bolelo. Zas jsou najednou děcka kolem a přibíhají další. Až je u velkého domu skoro prázdné. A čím víc si s pánem povídá, tím méně se před děckama stydím. U velkého domu jsem se ale skoro bál, když se tam hádala. Táta má zase pravdu, když říkává, že jen trohl se hádává se ženou. A s mámou vůbec. Taky ale říkává, že někdy jiné cesty není, než jí zacpat pusu polibkem a plácnout po zadku. Tak nevím, co je dobré a co lepší.

Pán v sukni pozorně poslouchá, pokyvuje a občas po mně koukne. To už cítím, že se tu mluví jenom o mně a že tu asi musím zůstat. Nevím, jestli hned a kde, ale už je mi z toho do pláče. Kurt se při tom klidně vrtá v nose, protože to máma nevidí. Dokud ho neplácnu, jako by za všechno mohl. Ale do pláče je mi pořád. Pán v zelených kalhotách hlásí spravenou gumu a říká dokonce „po našem“: „Milostivá paní!“ Máma se nakrátko ukloní, ale hned zas ustaraně k pánovi v sukni. Ten mámu poslouchá pořád pozorně a děcka kolem taky. Když se máma po nich prudce otočí, jen o kousek couvnou, ale poslouchají dál. Lidé se ale najednou také mění, že se před pánem v sukni také uklánějí a hlasitě zdraví. Asi proto pán mámě připomíná, že by měla být trochu pokornější, zvláště v této době, ale s mámou to vztekla až trhne, jako by chtěla vykřiknout, ale přesto je zticha. Pak přece jen potichu a jakoby v trucu říká, že byla v životě vždy poslušná až nad hlavu. A že nemůže za to, že na začátku všeho a války byl jakýsi přivandrovalý tapecírman aus Österreich a že to nakonec zaplatilo dvacet osm našich příbuzných životem a z toho tři nezvěstní. Copak je to prý málo? Pán jen přikývne a tiše říká „po našem“:

„Pokoj jim a odpočinutí věčné.“ Máma je ale jak rozjetá, když „po našem“ říká, že člověk má vždycky hezky pozdravit, slušně poprosit a hrdě žít. A že pokora patří jen do kostela. Snažím si to zapamatovat. Máma je asi vážně chytrá a má fištrón, jak říkává děda. Možná i proto se těším do kostela. Jak to tam asi vypadá? Místo toho ale vcházíme do domu vedle kostela, kde nás vítá moc příjemná paní s bílými vlasy, jako náš soused s fousama. Paní mluví taky „po našem“, bere mě s bráškama kamsi dozadu. Pořád se ale musím otáčet po velikánském kříži na chodbě s velkým přibitým Kristem na kříži. Je větší než dospělý člověk. Hrozně se bojím, proto raději jen u stěny, ale pořád se polekaně ohlížím. Paní s bílými vlasy se pro mě vrací a říká s úsměvem, že se ho vůbec nemusím bát. Že naopak měl děti rád a na celém světě. Tak proč je takový nestyda a nemá ani pořádné kalhoty nebo aspoň trenýrky, ale jen kus hadru přes pás, a ještě po něm leze velký pavouk. Nejraději bych ho něčím zaplácl, ale nemůžu se ani hnout.

Volají mě. Dál jsou už jen velké a barevné obrazy. Ženy se ale na nich tváří tak smutně, jako by je všechno bolelo. Jinak jsou ale překrásné. Hlavně Panna Maria s děťátkem v náruči a malými modrými kvítky, na dlouhých tahacích šatech po zemi. I kolem je spousta modrých kvítků, až bych se rád na něco zeptal, ale zrovna mluví máma. To už cítím jistě, že je s něčím konečně spokojená a že je tak o mně rozhodnuto. I když mi nic neříká, jen se občas po mně ohlédne.

Přibíhají brásci, utírají si pusu po nějaké svačince a hned za nimi paní s bílými vlasy. Je to hrozná nespravedlnost, myslím si a otírám si mokré oči. Máma je ale jako vždycky rychlá. Nebrečet a hned facka, až to pleskne. A ještě si musím sednout do vysokého křesla. Když po chvílce seskočím, pleskne už oběma a už se raději ani nehnu. Stydím se ale strašně. Hlavně před bílou paní, když mě přichází konejšit, a přitom mě hladí. I pán v dlouhé sukni. Je moc moc hodný, i když mu u pasu visí dlouhý řetěz a na něm také přibitý Pán Ježíš, jak řekla máma. Ten další s kuličkama má prý na dlouhé modlení a říká se mu růženec. Pak mi ukazuje různé obrázky a pořád se něco ptá. Někdy musím opakovat, i když tomu nerozumím, ale poslouchám a opakuji poslušně. Jen aby nežaloval mámě, až odněkud přijde. Mám ale větší strach, že neprijde vůbec, proto opakuji trochu plačtivě a pak už i vztekla. Už už se mi chce zaplakat, ale vzpomenu si na Opu. Určitě by řekl, že žádný

Richter nebyl a nebude nějaký Feiger nebo Hassenfuss. Prostě žádný zbabělec. Proto žádný brek a vydržet! Někam se mi ale chce.

Vstávám a jdu ke dveřím najít jejich kadibudku, ale pán najednou vykřikne „Halt!“, ale hned se zatváří příjemně a ptá se, kam chci. Říkám, že pipimachen, ale na to se prý musím napřed přihlásit zvednutou rukou a dvěma prsty auf. Zvedám tedy rukou rychlé Heil, jako někdy Opa v dílně. Ale pán mi skrčí prsty a nechává třet jenom dva. Pak jdeme společně až na konec chodby a tam mi ukáže na dveře s dvěma kolečky. Když jsem hotov, utírám si „francla“ nastříhanými novinami a jdu se umýt k lavoru. Pán je z toho trochu překvapený, když nakoukne, ale bráním se, že mně to tak učil Opa i táta a že francl se nemá sušit v kalhotách, jinak člověk páchne jak smradlavý Žid. Pán mě za to pochvaluje, ale tak už prý mluvit nemám, protože je to prý nevhodné. Už mu zase moc nevěřím. Opa a Papa mají přece vždycky pravdu. Přece nejsou hloupí, aby mě učili nesprávně. U stolu zas opakujeme. Jako bychom byli hloupí. A tak mu připomínám i slova z minula, aby viděl, co si všechno pamatuji. Musím se přece ukázat, jak nám radil pán s kosou na svahu. Když ale zvednu dva prsty a říkám všechno co nejrychleji, jako bych slova utíkal, ale nelíbí se mu to. I když mně trochu přece jen někdy pochválí. S takovou prý budu moci do školy. Je to prý ten dům u kapličky, kde chodívají děti čurat za oltář. Tam se mi ale nechce, když je tam takový Schweinerei, všude papírky a listí a čurá se k andělům. Pak chvíli mlčím a vzpomínám, jak tam křičela máma a jak na nás koukali. Jako na hanbě. Kde je ale máma asi teď? Přemýšlím a je mi až do breku. Mutti, zašeptám plačtivě bez zvednutých prstů a pán mi konečně říká „po našem“, že se nemusím bát, že se pro mě brzy vrátí. Mám z toho najednou takovou radost, až si potichu zazpívám jako táta v dílně. „Keine Angst, keine Angst Rosemarie!“ a už se tolik nebojím. I pán se tomu usmívá a zase opakujeme. Škoda, že se ve škole nemluví „po našem“. Aber egal! Vážně nevdám! I tak se budu snažit. Musím! Snad proto říkám zase všechno od začátku a rychle. Ale pán najednou zvažní a křikne „RUHE!“ a jsem zticha. Hned se ale na mne zase usmívá, jako by se nic nestalo. Nevím, jak to tak rychle dokáže. Přesně jako Opa, když se mnou špásuje v dílně a rukou si mává před tváří. Nahoru vážný, dolů se smíchem. Už jsem to tolikrát zkoušel, ale nejde mi to. Až mám zase trochu strach, že kvůli tomu budu muset zase držet kolíček na prádlo, jako v dílně u Opy. Mívá různé nápady, ale nesmím o tom říkat mámě. Hlavně o těch klamerkách na prádlo, ale zase opakujeme. Třída, třída, pořád jakási třída, ale nejde mi to vyslovit a pořád to divně šišlám. Tšída. Tšit, tšit, tšída. Hrozné slovo. Aber, übung macht der Meister, říká pán s úsměvem „po našem“ a musím znova. I když špatně, ale jemu to nevdám. A tak to skoro vztekle křičím. Cvičení dělá mistra! A pak zkouším. Tšída! Tšída! Později pokračujeme, ulice, dům, stát, lidé, až přichází bílá paní s rozpuštěnými bílými vlasy a nese tác s chlebem a hrnkem mléka. Běžím jí naproti, chlubím se, kolik toho už umím, ale hned za sebou slyším káravé: „Na, na!“ Přesto se ptám, jestli jí můžu říkat „po našem“ Weisse Tante, ale pán chce, abych se to napřed naučil česky. Bílá teta. Bílá teta, a tak pořád dokola. Až mi to jde i rychle a spokojená je i Bílá teta. Vytahuje ze zástěry velké červené jablko a utírá ho dlouho, až je docela lesklé, jak máminy lodičky po červeném globínu. Hned ale musím opakovat, jablko. Ale dokáží jen jabko, jabko. Ale pán pořád ne. Prý, jablko! Bl, bl, bl, bla! Jako bych se čertil na Mikoláše. Trvá mi to strašně dlouho, než to trochu umím, ale když mám říkat ovoce, nechce se mi věřit, že to můžu, a tak raději stydlivě mlčím. A tak mi to opakují, píšou na tabuli, ale sotva si to zkusím potichu, hned se červenám a ohlížím, kdo mně za to lískne. Ofoce, zašeptám nesměle, ale nikdo nic. Žádný křik, a tak to opakují poslušně zas, a i odvážně a pak i hlasitěji, i když mě pokaždé trochu opravují. Stydím se, až se z toho trochu rozesměji, jak je to po jejich sprostě. Směji se pak stále víc, až jsem skoro k neutišení. Když se ale Bílá teta přikloní k pánovi v sukni a něco mu pošeptá, trochu se zarazí, a už to říkat nemusím. Místo toho přísně zvolá „Ruhe!“ a hned nato zas kostel, postel, ulice, až to opakují dost přesně a pán je rád, že se mi tak daří. Pak i nadšeně zavolá „po našem“ Ausgsgezeichnet! Výtečně! Pak mě doprovází ke stolu, ale napřed se musím řádně pokřižovat. Stačím ještě poslouchat, v čem je jejich modlení jiné. Bílá teta pak říká dobrou chuť i „po našem“. Pak jíme tiše a bez přerušení. Na chodbě ale najednou hluk. Nevím, proč v tom tuším mámu. Až radostí vyskočím a zajíknu a musím kousek chleba vykašlat. Pán jen zvedne ruku, a tak jen natahuji krk, jak to jen jde, ale na chodbě stojí jen jakýsi pán v zeleném klobouku. Ani se mi nechce věřit, že to není máma. Až mě kdesi píchne, že na mně zapomněla a třeba mě už ani nechce a je mi do breku.

Když ale pán v zeleném vejde, hluboce se ukloní a mávne kloboukem s velkou štětkou a ptačím peřím. A pak pěkně pozdraví „po našem“ Grüss Gott! Vykřiknu tak hlasitě radostí, až se všichni leknu. Vždyť je to náš fousatý soused! až z toho mám hořko v krku. na nic se neptám a rozbíhám se mu do náruče jako do tátovy, a cítím, jak voní stejným tabákem. Všichni se pak usmívají mokřýma očima a fousatý pan Albert, jak mu říká velebný pán v sukni, mě ještě jednou pohladí, ale pak trochu odstrčí, aby si mohl sundat velký ruksak na stůl. A pak pořád cosi vybaluje a velebný pán neustále vděčně opakuje „Zaplat' Pán Bůh! Zaplat' Pán Bůh!“, a i s Bílou tetou se lehce uklánějí a mi je báječně. Pak se mám rozloučit, ale fousatý děda Albert mi radí, že napřed podat ruku Bílé tetě a hezky za vše poděkovat, ale to už se až rozbíhám a dávám jí pusku do zástěry. Dlouho mě za to drží a objímá, hladí po hlavě a tiskne, a když procházíme dlouhou chodbou kolem velkého Ježíše Krista, už ani nemám strach a jen myslím, jak dlouho asi půjdeme až k nám dolů, do vesnice. Smutný z toho ale nejsem. Na dvoře stojí jakýsi vůz s koněm. Nechce se mi věřit, že by patřil panu Albertovi, ale nikdo není nablízku, ale když kůň zahrabe párkrát kopytem a zafrká a děda Albert na něj dokonce kamarádsky zavolá, až divně polykám.

Loučíme se u schodů znova, máváme na rozloučenou ještě i ze silnice a lidé kolem dědy Alberta uctivě zdraví a skoro každý si přitom nadzvedává klobouk nebo čepici. Vstávám a občas si přidržuji opratě. Chci, aby lidé viděli, jak už umím řídit, ale děda Albert trochu zvažní, stáhne mě, ať si sednu normálně a pak tiše říká, že je sice dobře, že mám radost a že jsem i hrdý, ale příště mám být hrdý jen na svoji zásluhu. Už raději nevstávám a na opratě ani nesáhnu. Děda Albert pak pokračuje, že prý bude dlouho trvat, až budu moct být na něco hrdý, ale zas nebudu mít tolik sil, ze všeho pořádně radovat. A ani moje hrdost už ani nebude tak radostně pyšná a silná. Moc tomu nerozumím, a tak mi to vypráví zas jinak. Člověk se prý někdy snaží tak dlouho o úctu, vážnost a hrdost, až nakonec zjistí, že nejlepší je žít jak obyčejný a poctivý člověk. Ale stejně pak ztratí tu první sílu, se z úspěchu pořádně radovat. Ale nejtěžší je opravdu udržet si hrdost a čest, aby se mu stala samozřejmostí, protože jen křiváci to umí jen zahrát.

Vyjíždíme z vesnice zátočinou do lesa a najednou je o poznání tišeji a jakoby mokřeji. Děda Albert vytahuje zezadu deky, jednu přehazuje přes koně, další nám přes kolena, až se z toho rozchechtáme. Mám prý něco zazpívat, ale ne moc nahlas. A tak zkouším potichu a jen nakrátko „Kukuck, kukuck, ruft aus dem Wald...“ až dědovi usínám na kolenou. Ani nevím, proč mě najednou budí, ale už stojíme před naším domem a ve svahu stojí auto strýčka Frühmanna. Jsou s tátou v domě kdesi nahoře a mění okna. Zdá se mi, že všichni zpívají strašně hlasitě „Keine Angst Rosemarie“. Sotva nás zahlédnou, seskakují ze žebříků a vítají se s námi s radostným křikem. Nevěděl jsem, že se s dědou Albertem už znají. Táta mě objímá tak silně, až mě z toho zabolí, ale jsem šťastný. Najednou se děda Albert rozbíhá k okénku stodoly a s radostným pokřikem zvedá zavěšenou fajfku nad hlavu. Ptá se kolem, kde se našla a kdo ji vlastně našel. Když jen zvednu ruku a tiše říkám, že byla v potoce, chytne mě kolem pasu a vyhazuje radostně do výšky tak vysoko, až pokaždé strachy vykviknu. A pokaždé mě pusne na čelo a hlasitě chválí, že je to jeho nejmilejší malovaná porcelánka a že si konečně příjemně zakouří. A co prý se jí nahledal! Už od loňska! A přitom má fajfek několik. A pak o fajfkách a kouření mluví skoro pořád a nakonec všichni. Přitom z porcelánky radostně bafá na všechny strany a mně poučuje, že se fajfka a žena nikdy nepůjčují a zas radostně bafá, aby snad všichni kolem viděli, jak je spokojený a že právě z ní se mu kouří nejlépe, až z toho kolem divně voní tabákem a kouřem. Jak v neděli u nás, když si táta po obědě zapálí dlouhé a tenké viržinko a poslouchá koncert aus Wien.

Táta se vrací žebříkem nahoru a říká, že si musejí kvaltnout, aby to do tmy stihli, protože se tu prý hrozně rychle stmívá, a ještě si toho chtějí tolik říct. I strýček Frühmann je pro a už se taky škrábe nahoru. Opravdu pak spěchají. Jdu do kuchyně, kde už řadí kluci, a máma žehlí. Hned toho nechává a usazeně mě objímá. Jako bych byl strašně dlouho pryč. Pak sundává utěrku z přikrytého talíře s jídlem, abych se šel napřed umýt. Ale už z dálky cítím voňavý Eintopf, jaký umí jen máma nebo Oma Willemiene. Chutná mi báječně.

Když přichází táta se strýčkem Frühmannem a povídají si s dědou Albertem, zas je tu tak vesele a příjemně, jako by tu byli jen kamarádi. Máma tátu občas zakřikuje, ať už toho pro Krista nechají, že už bylo války nad hlavu, ale děda Albert je pořád zvědavý, a tak se vypráví o námořnictvu,

ponorkách, kam vybírali hlavně malé a hubené vojáky a taky o strašně velkých tancích, kde to zas bylo jedno. Potom taky o mámě a jejích vlcích, když jezdila na frontu a zpátky. Také že ji chtěli několikrát i zastřelit. Přitom prý za sabotáž ani nemohla, když přivezla na frontu místo benzínu francouzské víno. Pak vzpomínají na různé tetky a strýčky, co za války padli, nebo jsou nezvěstní. Pak ale zase o lodích, protože to pořád zajímá dědu Alberta. Taky o českých kanonech Škoda, na které byl prý největší spoleh. A jak říkává strýček Frühmann, měli stejně spolehlivé a bezvadné podvozky jako Plzeňačky, a když k tomu plzeňské, pak co si víc mohl voják přát. Nakonec vzpomíná děda Albert. A když po mně a bráscích koukne, začne nás litovat. Že ty nejhorší časy nás teprve čekají, protože ještě dlouho ponese největší díl národní viny, ale naštěstí se všechno jistě v dobré obrátí, protože lidé nemůžou pořád myslet na hrůzy války, krivdy a na mrtvé. Budou chtít konečně žít trochu bezstarostněji, a ne se pořád trápit a naříkat. A jestli budeme zas jako vždycky pilní a usilovní, zas najdeme místo na slunci. A i když se in die Heimat nahrnula spousta jiných národů, německý Grief a fištron prý zase přežije. Moc tomu nerozumím, ale snažím si to zapamatovat, protože na slunci jsem opravdu rád. Pořád příjemně a teplo.

Nalévá se Schnaps, až je z toho první strýček veselý a začne zpívat. I mámu plácne po sukni a zkouší tančit kolem stolu a občas zavadí rukou zvednutou nad hlavou o lampu pod stropem. Pak se ale zatváří divně, sedá si k peci do kouta a skoro tiše říká, že za války nechtěl raději žádnému rozkazu rozumět. A bylo jedno, jestli v komandu nebo ve Francii. Rozkazy poslouchal po celé Indočíně a severní Africe až ke všem Arabům. Jinak to prý ale nešlo. Kdyby se prý nad rozkazy zamýšlel nebo ohlížel po vykonaných, musel by se zákonitě zbláznit. Proto se snažil jen plnit další a další rozkazy a prostě žít jako každý voják. Život vojáka, je už prý takový a nedá se na nic ohlížet, ale tomu zase nerozumím. Pořád jen poslouchat, i když je člověk velký, jak jsou strýček Frühmann? Vždyť už není malý kluk, jako já nebo brásci!

Musím ven. Přebíhám zahradou, nakukuji přes plot do vedlejšího dvora a domu. Taky už jsou tam lidé. Je jich tam ale asi mnoho, že je tam tolik křiku. Chci kouknout blíž, ale zrovna vychází máma. Nemusí se na nic ptát, kam jsem chtěl, tak se jen trošku pokrouťím, že musím na kadibudku, a tak jen nade mnou mávne a vrací se do domu. Hurá! Jsem tedy volný! A málem se šplhám na plot, ale máma jen vykukne z poza dveří: „Na!“ Honem raději zpátky ke kadibudce, ale další hrůza. Máma čeká, kdy vyjdu. Pak prý umýt a hned spát. Musím pak do zadního pokoje, kde je vždycky parádně uklizeno a nerozbitá okna už od začátku.

Ukládám oblečení pečlivě na židli a nahatý koukám oknem na křičivý dům. Chvilku trvá, než mi máma přinese tepláky a tričko s trenýrkama. A přidává poučení, že teda můžu ještě ven, ale ať nejsem hned jak svině, nebo mě přerazí. Radostně slibuji a odbíhám a už ji skoro neslyším, co ještě říká. Pak hned zadem kolem plotu, až ke křičivému domu. Tam se ale musím přikřčit a místama skoro plížít, abych nepoplašil zapřažené koně za vozem. Po chvilce vychází paní s nějakým pánem a už zas po sobě křičí, ale nebijí se. Nerozumím ničemu, ale dívám se hlavně na jejich vlasy. Leskle černé, jak od globinu na boty. Často po sobě křičí jakési ištenyt⁴. To se pak zdá, že si už už nafackují, ale jen se hádají dál. U studny se stříškou stojí jakási holka s dlouhými vlasy. Stejně černými jak hádaví lidé. Trochu mi připomíná Hilde Fingerovou, co musela už dávno se svým dědou in die Heimat, protože jí prý padl táta ve válce a máma potom u obchodu s mlékem. Plížím se kolem křoví ke studni, až mě holka zaslechne a uvidí. Neleká se, jen si utře velké uplakané oči a pak se zadívá strašně zle. Pak dupne a něco i vztekle říká, ale nerozumím ničemu. Zas si utírá oči a pod nosem a já brzy taky. Je ale krásná, jako by byla z barevných obrazů na faře. Jen ty vlasy. Opravdu jak od černého globinu. Hrozně si chci sáhnout, jestli i tak černí, když se tak lesknou, jako boty. Třeba se musejí taky globinovat a leštit. Když se nedívá, opatrně přelézám plot. Když ale seskočím, hned se rozutíká až za studnu. Dál ale ne. Raději se taky ani nehnu. V domě se zas hádají hlasitěji, ale nemám strach, že mně zahlédnou. Stejně bych jim utekl. Natahuji k holce ruku a šeptám „Komm!“ , ale nic. A když jen trochu vykročím, hned poodběhne. „Na wartemal!“ zavrčím, ale rozutíká se až ke křoví. Tam si vyhrne sukni a dřepne, jako by si chtěla sednout, ale jen šumivě čůrá do trávy. Podobně jako kdysi Hilde Fingerová. U ní jsem ale mohl nejenom koukat, ale někdy

⁴ Mad'. Istenem! (Bože! údiv ap.; pozn. L. M.)

si i sáhnout. Tahle mi to ale asi nedovolí. Pořád se bojí. Pomalu ale vstává a vrací se ke studni kolem plotu a něco přitom říká. Občas hodí hlavou, aby si odhodila spadlé vlasy přes oči. Opatrně se natahuji, aspoň jí sáhnout na rameno, ale hned ucukne a něco vztekle říká. Ptám se „po našem“, proč se pořád tolik bojí a proč nepočká. „Bitte!“ říkám nakonec tiše a moc hezky, jako bych moc moc prosil a udělám jen krok a hned se zastavím. Nehýbá se a jen mi kouká do očí, jako by čekala, jestli půjdu zase blíž. Natahuji se pomalu a opatrně, až se nechává i po vlasech pohládit. Hned si ale prohlížím ruku, ale po globinu nešpiní. A když si čichnu do dlaně, voní divně krásně a příjemně, jak po květinách. Holka se už taky nebojí a už se i usmívá. Najednou se zvedne, ruce do pasu a začne se točit dokola, až se jí zvedá velká květinová sukně jako velký květinový talíř vzhůru nohama. Pořád se točí dokola, jako velká panenka na kolotoči a vlasy jí mávají dokola. Zkousím je zachytit, ale pokaždé štiplavě švihnou, až raději uhýbám. Tak po ní občas jen mávnu a chci ji chytit za ruku, a když se mi to podaří, točí se se mnou taky dokola a občas i divně výskne. Točíme se tak vesele, až se v domku přestávají hádat a dívají se po nás oknem, jak se držíme za ruce a tančíme. Černý pán proskakuje otevřeným oknem, a když probíhá kolem vozu, vytrhává bič, až to poleká i koně a s křikem a máváním za mnou do svahu. Jako bych udělal něco strašného. Na nic nečekám a hned jsem za plotem a pak honem domů. v kuchyni vbíhám strýčkovi do klína a rychle mu všechno vyšeptám. Poslouchá, ale nic neradí. Jen se divně usmívá. Později mi vypráví, že ti lidé přijeli až z maďarských hranic a že vůbec nejsou zlí, jen einfach hlasitější. Kdo to nezná, může se jich i polekat, ale oni prý vážně jsou jen hlasitější. Ten bič, to je ale něco jiného. To je prý už vážnější, ale to se dá taky vysvětlit. Už nemám tolik strach a jdu se převléknout na spaní, ale když pak večer usínám, zdá se mi, že všude kolem tančí jen černá holka a výská na mě. Já se ale nemůžu ani hnout, protože mi všude brání dlouhý bič, abych ji mohl chytit aspoň za ruku. A bič pořád kolem mě všude švihá, jako by nevěděl, co říkává táta: „Na ženu se prostě nesmí jako na dobytek, ale pěkně hezky potichu a bez křiku, jinak je chlap wie ein Trotl und Asiat“.

Najednou jsme skoro u sebe. Tančíme a výskáme, až mě pálí divně bolavou radostí kdesi pod krkem a za tričkem. Jsem ale moc šťastný. Tak přece tu mám všechno. A to jsem si myslel, že jsou tu jen strašidelné hory, lesy a napadaná jablka. Jsou překrásně barevná, ale jen když se pořádně rozhlédnu. Stejně jako holka v roztančené sukni.

Náhle se budím, otřepávám zimou, až se mi chce na kadibudku. Nakukuji škvírou ve dveřích, pak se rozhlížím po dvoře, jen tak, naboso, až se mi začne chtít ještě víc a musím z toho občas i přešlápnout. Auto ve svahu není, táta se strýčkem tedy odjeli. Ale kdy? Myslím si plačtivě. Ale musím zase přešlápnout. Tentokrát se mnou až otřese zimou. Musím si odskočit nebo aspoň pro kratšy.

Vtom zaslechnu pana Alberta. „Prrr!“ zavelí a slézá z vozu s krmícím pytlem a nasazuje ho koni na hlavu. Fuchsa se tomu prý nikdy nebrání. Asi proto, že mu tam přidává paní Anny jablíčka. Najednou se pan Albert nakloní hlavou na rameno, abych viděl, že mě už vidí taky, a šibalsky mrká. Hlasitě zdravím Gutten morgen!, a přidávám česky Dobré ráno. Moc mě za to chválí, že jsem ho nezklamal. Neučím se prý zbytečně. Musím ale rychle do domu, mámu je už slyšet všude. A i když někdy ztichne, za chvíli je slyšet zas, její věčné „Auf! Auf!“ až některý z brášek občas výskne. To už znám. Mámino plácnutí jen tak po těle, co ještě není oblečeno. A do toho veselé hecování mámy. „Fleisch verstecken, Fleisch verstecken!“ Maso schovat, maso schovat a zase výsknutí. To dělává, když má dobrou náladu. Proč ale hledá i mě? Že by zase škola? Nebo jen na faru? Uvidíme. Že by zas velebný pán? Raději se jdu ukázat, a hlavně hlasitě pozdravit a hned umýt k lavoru, to je pak máma hned spokojenější. Když se utírám, je už snídaneň na stole. Taky svačinka na cestu. Ale skoro všechno od pana Alberta a paní Anny. Tak, přece jen na vandr, říkám si, že je pan Albert už venku a čeká u koně. Ale máma jen mávne a zase lítá po domě jak D-Zug, jak říkává Opa. Skoro i tak duní po schodech. Opravdu jak rychlíkový vlak. Je po snídani, všechno umývám, a oblékám se do svátečního jak do kostela. Když si sedám na vůz k panu Albertovi, je to jak na příjemně měkoučký kožíšek. Pořád ale ještě na něco čekáme, a tak si pan Albert zatím čistí oblíbenou malovanou sváteční fajfku a zas mě za to radostně pohládí. „Mein Gott!“ říká radostně, až mu oči září tak modře a usazeně, jako by se podíval do slunce. Pak mocně bafá, až si musím poodsednout. Když si toho všimne, puká raději obláčky na druhou stranu. A občas si i odplivne velkým obloučkem do

příkopu. Konečně přibíhá máma. S velkou taškou a balíkem a cestou říká něco paní Anny, že musí na lesní správu a na kluky ještě stačí křiknout. „Poslouchat, nebo...!“ a jen zvedne ruku. Všechno mi pak opatrně podává a pak pomáhá uložit za sedátko. A pořád varuje, že mám na to dohlédnout. Proč ale tolik strachu? I děda Albert mrkne, že to s mámou ani jinak nejde, a konečně práskne bičem nad koněm. Koně ale nikdy nešvihne. Třeba se bojí, myslím si. Nebo ho má tak rád? Je to hrozně velký kůň. Třeba ta chundelatá kopyta! Jako by měl velké vlasaté papuče. Když zpomalíme na odbočce do kopce, zabere tak silně, až zaskřípe podkovama a při každém kroku zaprdí a pouští kouřící kobylince. Zastavujeme. Pan Albert seskakuje a nabírá lopatkou všechno do pytle. Pak věší kamsi dozadu pod vůz. Prý by to byla hrozná škoda, tak výborné vitamíny na pole a zahradu. Dojíždíme ke křičivému domu a zastavujeme až u branky. Strachy skoro nedýchám a poodsedávám si co nejdál. Dnes se nehádají, jen mluví hlasitě, a když vyjdou před dům, zase vlasy jak od globinu. A ty blýskavé oči! Až chci seskočit a utíkat zpátky domů, ale černý pán je veselý. A když přistoupí k vozu, poplácá Fuchsu, pohladí, zacuchá ve hřívě a pak mu dává dokonce pusku na čelo a zas ho hladí. Mein Gott! Ten má ale odvalu! Pak obchází vůz, podává mi ruku na uvítanou a zdraví mě dokonce „po našem“. I když trochu divně. Pak se usměvavě ptá, jestli utíkávám před každým bičem a pak se zarazí a ptá se pana Alberta. Pak pomalu a jakoby po kouskách říká: „Verantwortung oder verantwortlichkeit?“ Cítím, že je to „po našem“, ale zase nerozumím, protože jsem to ještě nikdy neslyšel. Pan Albert mi vysvětluje, že je to jako když třeba hlídám kluky. Taky jsem za ně zodpovědný, jinak by bylo co? Okamžitě hlásím, že strašný výprask. A tady pan Nagy říká něco podobného, tady jsem měl odpovědnost za sebe, ale místo toho jsem prý utekl přes plot jako uličník. Pak křikne směrem k domu, až se leknu, a vychází černá holka. „Na d'arajda⁵, Mária!“ křikne zas, ale holka nezrychlí. Pořád jakoby trucovitě pomalu. Zato by mě máma zbila hned, co by měla po ruce. Holka má větší odvalu jako já. Je ale pořád divně smutná, a ještě v černých šatech, jako by jí někdo umřel. Černý pán ji vysazuje vedle mě a hned je mi od ní příjemně teplo. Pan Albert si ještě chvíli s panem Nagym spolu povídají a pak říká na mně taky „po našem“: „Příště trochu více odvahy, mladý muži, a ne metat přes plot jak nějaký zbabělec.“ až je mi stydlivě horko. Gott sei Dank, že se zas obrací na pana Alberta. Nejraději bych se radostí pokřičoval, že tomu Marika nerozumí, pak ale slyším „po našem“, že je prý na učení strašně lenivá a taky strašně tvrdohlavá, ale to jí nevytýká, protože to prý patří k jejich rodu. Jen to učení. Pak si zas vyprávějí o lese. Ale když začnou o minách, černý pán Nagy si pyšně nakroutí vousky, že už jich několik našel a že je odpaluje kdesi v jámě za stodolou. Jedině tak je prý jistota, že miny už nikomu neublíží a nezmrzačí. Pan Albert ale varuje, že je to strašně nebezpečné. Ale pan Nagy říká najednou spíš trochu smutně, že to ví, protože to v zajetí celá léta vyráběl. Ale musel, jinak by ho prý zabili. Ale teď, jako že se Nagy jmenuje, bude hledat miny třeba do konce života, jen aby mu Bůh odpustil. Bože, myslím si, to je teda člověk! Tak strašně nebojácný a určitě i silný! Taky bych to chtěl umět, ale kdo mě to naučí? Taky nevím, jak takové miny vypadají, jestli jako zlý člověk nebo zvíře. Musím se zeptat strýčka Frühmanna. Určitě mi poradí. Pan Albert se loučí podáním ruky, nasedá a na Fuchsu jen mlaskne a jedeme. Vychází paní Nagyová, pan Nagy ji obejmě jen jednou rukou přes rameno a oba se za námi spokojeně usmívají. Jen Marika ne. Mračí se přímo strašně. Nagyovi tedy nejsou tak hádaví, jak se mi zdálo. Zkouším mluvit na Mariku, ale pokaždé sebou jen vztekle šubne, a ještě víc se zamračí. Pak se schválně dívá do svahu. A když řeknu „Bitte!“ zas jakoby zavrčí: „Nemértem!“ „Nemtudom!“ Přitom se pokaždé zatváří jinak. Zdá se mi ale, že tak krásně, opravdu je moc a moc krásná. Kolem nás projíždí pomalu nákladní auto a vyje to celým údolím. Strašný krawall a dým. Až to leká i Fuchsu a polekaně se staví na zadní a předníma jakoby zahrabe ve vzduchu, až zvedá i oj vysoko a Fuchsovi to strhává chomout. Pan Albert seskakuje, šubne opratěmi a hned před něj a volá na něj jak na kamaráda jakési „Hou! Hou!“ a Fuchsa už jen párkrát poskočí a nechává se hladit po čumáku a trochu frká. Pan Albert pak na něj mluví jak na člověka a cuchá jej na čele. Najednou se Fuchsa rozkročí a mohutně čůrá na cestu, až to teče potůčkem napříč do příkopu. Marika se tak rozesměje, jako by pokřikovala. A já chvíli taky. Smějeme se, jen pan Albert se jen trochu usmívá. Rovná Fuchsovi chomout, opratě i postranice, taky za kopytama

⁵ Josef Richter si zapamatoval a pak zapsal příkaz Pojd' sem! (mad'. Gyere ide) v tomto konkrétním tvaru, který ve stylistické rovině plně respektujeme.

dřevěné tahací váhy, aby nebyly zešikma. I Fuchsa je spokojený, že už skoro vesele hrabe kopytem, aby se už zase jelo. Zas se rozjíždíme. Před dalším prudkým kopcem Fuchsa zabere tak mohutně, až občas podklouzne a odlétají jiskry. Pan Albert mě poučuje „po našem“, že je to od železných podkov, co má místo lidských bot. Bez nich by prý brzo umřel, protože jen v nich se naučil chodit. Divocí koně v přírodě, ale prý podkovy nemají. Jsou ale prý moc chytrí a mají dobrou paměť na lidi, hlavně na ty zlé. Těm prý neodpouštějí nikdy a jsou pořád připraveni kopnout. I ve tmě. Takový kůň může prý i zabít, když má zlého člověka za sebou. Třeba když ho bičuje. Proto je to moc nebezpečné pro každého zlobra, když se zapomene za koněm. Koně ale prý dovedou pomáhat i za tmy nebo za mlhy, protože nezabloudí. Dokonce i ve vánici najdou cestu domů. Je to moc užitečné pro lidi, aby v zimě nezmrzli, když nebývá vidět a všude spousta bloudivých závějí. Ptám se, co to je? Prý to vypadá jako navátá cesta a zatím to vede nejčastěji do propasti. Mnoho lidí prý už tak pomřelo nebo pomrzlo. Cestou nám prý ukáže po takových lidech kříže. I Fuchsa je takový dobrý kůň. Do stáje prý trefí už odevšad. Opilce a surovce by ale nikdy neposlechl. Třeba jako pan Chudý, říká až vztekle pan Albert. Pořád jen pije smradlavý Schnaps, až z toho skoro blázní a usne třeba i na hnoji. Přitom Schnaps by se měl pít jen trošku, třeba při oslavě, nebo jako „Schlaftrunk“ před spaním, a ne aby pak člověk všechno kolem rozbíjel a chtěl se s každým bít. Posledně pan Chudý honil celou rodinu po lese a křičel, že je sekerou všechny pozabíjí. Takový člověk je halt Trotl skoro nadobro, protože už skoro neví, co dělá, a třesou se jim ruce, když nedostanou pít. Někdy mívají strach ze všeho, nejvíc večer za tmy, a tmavého okna. Tam prý vidí nejvíc různá strašidla a bubáky, až se kvůli tomu musí zase napít. Aspoň trošku. Pak ale víc a víc, až jsou zase opilí a válejí se jako prasata. Někdy ale mívají strach ze všeho a nejsou ani trošku hrdí, když se potřebují napít. Pro trošku šnapsu prý naslibují všechno na světě, ale nedodrží ani slovo. Přesně jako posledně. Sliboval prý dokonce i panu faráři před oltářem v kapličky nad lomem, ale stejně zase všechno propil a vyhnal paní Chudou i s dětmi, že museli spát u koní. Nevím, kde ten pan Chudý bydlí, ale na Schnaps si dám velký pozor. Moc velký achtung. Poslouchám pana Alberta a zapomínám na ruku za Marikou, až mi skoro brní mravenci. Zkousím se vytáhnout, ale přitom zavadím o Mariku vpředu. Divné, že to tam má trochu větší než já. Ale moc příjemně měkké. Opatrně se natáhnou sáhnout, ale Marika najednou prudce vstane a pleskne mi facku, a zas si klidně sedá a dívá se otočeně do svahu. Zato pan Albert se pak dlouho syčivě směje do pěstí, až se mu natrásají ramena. Že by měl z toho vážně takovou radost? Odsedávám si vztekle až ke kraji. „Na, na!“ zatahne mě pan Albert zpátky a zas jsme s Marikou těsně u sebe jako kamarádi. Zas je mi od ní příjemně teplo a divně hezky. Už se necítím ani uražený. Odbočujeme ke kostelu, pak ku faře. Velebný pán nás už čeká venku a jde nám vítavě naproti. Podávají si ruce a velebný pán mě s pozdravem pohladí. I potom mě pochválí, že jsem v učení tak pilný. Odbíhám hrdě k Marice a táhnu ji celou cestu, aby se šla přivítat, ale pořád se tváří zle. A když ji chce pan farář pohladit, ucukne mi i z ruky. Ale velebný pán přesto říká mile, „po našem“, „jak Panenka Maria, jak Panenka Maria“ a mávne na přicházející Bílou tetu na schodech do fary. „Tasche! Bubrle!“ zavelí pan Albert a hned vyskakují na vůz jak veverka. Trochu mě překvapuje, že ke mně Marika natahuje ruce, ať podávám, a pak mi pomáhá s nesením do schodů. Za námi je slyšet, jak si o Marice povídají, až se ohlíží i Bílá teta. „Tja!“ vzdychne velebný pán. „Zkazít se může všechno, ale našťestí je to mladé!“ Nakláním se k Marice, čichám, ale nic zkaženého necítím. Proto se hned ptám, proč teda nepáchne, když už je skoro zkažená. Všechny to rozesměje. Velebný pán mi pak vysvětluje, že mi někdy bude páchnout i voňavě vykoupáný člověk, protože si nedokáže vykoupat i hříšnou duši. Jedině snad u zpovědi. Zdá se mi to ale divné. Copak to jde? Bílá teta nás odvádí do domu fary a pak do jiného pokoje než minule, kde jsou vysoká křesla jak královské trůny. Jsou tu jen obyčejné stoly a židle a na stěně velká černá deska a na ní něco napsáno. Zkousím to nahlas, ale jako bych vrabčil. Fítejte. U zadního stolu už sedí několik kluků a pořád se hašteří, i když je Bílá teta už okřikla, když po stole dokonce i lezli. Sedáme si s Marikou hned k prvnímu stolu, a když Bílá teta odejde, kluci se nám vychechtávají a strouhají nám mrkvičku. A pořád o nás posměvačně šeptají a jakoby šíšlají. Dělán, že mi to nevadí, ale vadí mi to hrozně. Až bych je chtěl za to všechno zbít. Přichází ale usměvavý velebný pán a před černou tabulí mávne hrozně dlouhýma rukama jako velký černý pták a ukazuje, abychom povstali, a nahlas říká česky „Dobrý den!“ a ukáže, abychom to po něm opakovali. Já